

Όνομα Συμμετέχοντος: _____

Ξεκλειδώνοντας τα Δικαιώματα των Παιδιών

Ενισχύοντας την ικανότητα των επαγγελματιών της Ε.Ε. να
εκπληρώνουν τα δικαιώματα των ευάλωτων παιδιών

Τετράδιο Εργασίας Συμμετέχοντος

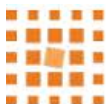
Ενότητα Τέταρτη: Οι Κατευθυντήριες Γραμμές για μια
Φιλική Προς το Παιδί Δικαιοσύνη

Με τη συγχρηματοδότηση του Προγράμματος «Θεμελιώδη Δικαιώματα
και Ιθαγένεια» της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με την επιπλέον χρηματοδότηση του Allan & Nesta Ferguson Charitable Trust

coram **clc**
Children's Legal Centre

Család, GYERMEK, Ifjúság
Kiemelkedően Közhasznú Egyesület
FAMILY CHILD YOUTH ASSOCIATION

coram
Voice
getting young voices heard

 errc
european roma rights centre

 UCC
University College Cork, Ireland
Coláiste na hOllscoile Corcaigh

ΑΥΤΟ ΤΟ ΥΛΙΚΟ ΕΙΝΑΙ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑ ΤΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ:

Coram Children's Legal Centre, UK

Coram Voice, UK

European Roma Rights Centre,
Hungary

Με την υποστήριξη των:

The Child Law Clinic, University
College Cork, Ireland

Család, Gyermekek, Ifjúság
Kiemelkedően Közhasznú Egyesület
FAMILY CHILD YOUTH ASSOCIATION

Family Child Youth Association,
Hungary

ΟΙ ΛΟΙΠΟΙ ΕΤΑΙΡΟΙ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΕΙΝΑΙ ΟΙ:

FICE Bulgaria

Czech Helsinki Committee, Czech
Republic

Estonian Centre for Human
Rights

Κοινωνική και Εκπαιδευτική
Δράση, Ελλάδα

L'Albero della Vita Cooperative
Sociale, Italy

Empowering Children
Foundation, Poland

Children of Slovakia Foundation

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Το υλικό συνέγραψαν η Καθ. Carolyn Hamilton του Coram International του Coram Children's Legal Centre, οι Δρ. Lynn Brady και Jo Woolf του Coram Voice, οι Judit Geller και Adam Weiss του Ευρωπαϊκού Κέντρου των Δικαιωμάτων των Ρομά, με την υποστήριξη της Δρ. Ursula Kilkelly του Child Law Clinic του Πανεπιστημίου του Cork και της Δρ. Maria Herczog του Family Child Youth Association από την Ουγγαρία. Ειδική μνεία οφείλεται στους Ruth Barnes, Awaz Raoof, Jorun Arndt και στην Jen Roest από το Coram Children's Legal Centre και τον Ido Weijers από το Πανεπιστήμιο της Ουτρέχτης για την πολύτιμη συνδρομή τους.

Ευχαριστούμε επίσης όλους εκείνους που συνέβαλαν στην επιμόρφωση, συμπεριλαμβανομένων των εταίρων στο έργο: Children of Slovakia Foundation, Estonian Centre for Human Rights, FICE Bulgaria, L' Albero della Vita Cooperativa Sociale, Empowering Children Foundation, Κοινωνική και Εκπαιδευτική Δράση και Czech Helsinki Committee.

Επιπρόσθετα, η ομάδα σχεδιασμού του υλικού επιθυμεί να εκφράσει την ευγνωμοσύνη της προς τους Coram Voice's Care Experienced Champions και προς όλα τα παιδιά και τους νέους ανθρώπους, που συμμετείχαν στις συζητήσεις των ομάδων στόχου στις πιλοτικά υλοποιούμενες χώρες, που παρείχαν τη γνώμη τους και την ανεκτίμητη συνεισφορά τους, κατά το στάδιο της συγγραφής.

Ειδικές ευχαριστίες απευθύνουμε στο «Πρόγραμμα Θεμελιώδη Δικαιώματα και Ιθαγένεια» της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτή η έκδοση παρήχθη με την οικονομική τους υποστήριξη, ως μέρος του έργου «Ξεκλειδώνοντας τα Δικαιώματα των Παιδιών: Ενισχύοντας την ικανότητα των επαγγελματιών στην Ε.Ε. να εκπληρώνουν τα δικαιώματα των ευάλωτων παιδιών». Οι συγγραφείς είναι επίσης ευγνώμονες στο Allan and Nesta Ferguson Charitable Trust για την ευγενική του χορηγία στο παρόν έργο.

Για τα περιεχόμενα αυτής της έκδοσης αποκλειστική ευθύνη φέρουν το Coram Children's Legal Centre και οι εταίροι του και σε καμία περίπτωση δεν θα έπρεπε να θεωρείται πως εκφράζουν τις απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

«Πάνω απ' όλα, οι ειδικοί πρέπει να τα έχουν καλά με τον εαυτό τους. Αν δεν τα έχουμε καλά με τον εαυτό μας, δεν μπορούμε να βοηθήσουμε τα παιδιά.»

Συμμετέχων στην Ομάδα Στόχου, Ελλάδα

ΟΡΟΙ ΚΑΙ ΠΡΟΥΠΟΘΕΣΕΙΣ ΧΡΗΣΗΣ

Απαγορεύεται η χρήση του παρόντος υλικού χωρίς την ευκρινώς προβαλλόμενη αναγνώριση της κυριότητας, προέλευσης και ανάπτυξης του δια των συνδυασμένων δραστηριοτήτων όλων των εταίρων και του Coram Children’s Legal Centre, ως ακολούθως:

“© Coram Children’s Legal Centre. Developed by Coram Children’s Legal Centre and Coram Voice, UK, European Roma Rights Centre, Hungary, the Child Law Clinic at University College Cork, Ireland, FCYA Hungary, FICE Bulgaria, Czech Helsinki Committee, Children of Slovakia Foundation, Estonian Centre for Human Rights, Fondazione L’Albero della Vita, Italy, Empowering Children Foundation, Poland, and Social Educational Action, Greece as part of the project “Unlocking Children’s Rights: Strengthening the capacity of professionals in the EU to fulfil the rights of vulnerable children”.

This project is co-funded by the Fundamental Rights and Citizenship Programme of the European Union. Additional funding was provided by the Allan and Nesta Ferguson Charitable Trust.”

ΕΝΟΤΗΤΑ 4: ΟΙ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

ΠΡΟΤΕΙΝΟΜΕΝΗ ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 2 ώρες

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

❖ **ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΙΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ**

❖ **ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗ ΖΗΤΗΜΑΤΩΝ-ΚΛΕΙΔΙΩΝ ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ**

Ε4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΙΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΕΣ ΓΡΑΜΜΕΣ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Εν έτει 2010, το Συμβούλιο της Ευρώπης υιοθέτησε τις Κατευθυντήριες Γραμμές για μια Φιλική προς το Παιδί Δικαιοσύνη. Οι Κατευθυντήριες Γραμμές αναπτύχθηκαν από μια ομάδα ειδικών, μετά από εκτενείς διαβουλεύσεις με παιδιά και νέους, και με επαγγελματίες που ασχολούνται με το δίκαιο των ανηλίκων σε όλη την Ευρώπη. Οι Κατευθυντήριες Γραμμές «σχεδιάστηκαν για να διασφαλίσουν την αποτελεσματική πρόσβαση και την κατάλληλη μεταχείριση των παιδιών στο πλαίσιο της δικαιοσύνης»¹ και εφαρμόζονται στα παιδιά που υπάγονται σε όλα τα δικαιοδικά συστήματα, διαλαμβάνοντας:

- **Το πλαίσιο του ποινικού δικαίου**
- **Το πλαίσιο του αστικού δικαίου και**
- **Το πλαίσιο του διοικητικού δικαίου.**

Για παράδειγμα, εφαρμόζονται στα παιδιά που τελούν σε σύγκρουση με το νόμο (ήτοι, τα οποία είναι ύποπτα, κατηγορούνται ή καταδικάστηκαν για ένα έγκλημα), στα παιδιά των οποίων οι γονείς έχουν ξεκινήσει τη διαδικασία διαζυγίου, στα παιδιά που υπόκεινται σε διαδικασία υιοθεσίας, στα παιδιά θύματα και μάρτυρες εγκλημάτων που έρχονται σε επαφή με τις αρχές, στα παιδιά που αιτούνται άσυλο και στα παιδιά που έχουν εμπλακεί σε διαδικασία ορισμού επιτρόπου και τοποθετούνται σε ίδρυμα προσωρινής φιλοξενίας.

Τι σημαίνει «φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη»;

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές επιδιώκουν να διασφαλίσουν πως, στο πλαίσιο των δικαστικών διαδικασιών (και των εναλλακτικών τους), τα δικαιώματα των παιδιών θα γίνουν απολύτως σεβαστά, «λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τον βαθμό ωριμότητας και κατανόησης του παιδιού, καθώς και τις περιστάσεις της εκάστοτε υπόθεσης.» (Παράγραφος 1.3 των Κατευθυντήριων Γραμμών)

¹ Το πλήρες κείμενο των [Κατευθυντήριων Γραμμών](#).

Γιατί είναι σημαντική η φιλική προς το παιδί δικαιοσύνη;

[Χώρος για σημειώσεις]

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές εφαρμόζονται τόσο στη λήψη αποφάσεων σε ατομικό επίπεδο όσο και σε συστημικά ζητήματα.

Τι κάνει τη διαδικασία λήψης αποφάσεων φιλική προς το παιδί;

- Όταν μιλάμε για τη διαδικασία λήψης αποφάσεων στο πλαίσιο των Κατευθυντήριων Γραμμών για μια Φιλική προς το Παιδί Δικαιοσύνη, μιλάμε για λήψη αποφάσεων σε ατομικό επίπεδο, για παράδειγμα:
 - Το αν θα ασκηθεί ποινική δίωξη σε βάρος ενός παιδιού
 - Το αν ένα παιδί θα πρέπει να καταθέσει ενώπιον των αρχών της ποινικής δικαιοσύνης
 - Το αν ένα παιδί θα πρέπει να είναι παρόν κατά την ακροαματική διαδικασία σε δίκη για ζητήματα οικογενειακού δικαίου
 - Την τοποθέτηση/μελλοντική στέγαση ενός παιδιού
 - Την επιβολή ποινής σε ένα παιδί που έχει καταδικαστεί για τη διάπραξη ενός αδικήματος
- Παράγοντες που συνεισφέρουν στη διαμόρφωση της φιλικής προς το παιδί διαδικασίας λήψης αποφάσεων:
 - Ταχύτητα έκδοσης απόφασης
 - Διεπιστημονικός συντονισμός αναφορικά με την ανταλλαγή πληροφοριών που επηρεάζουν την απόφαση· τεκμηρίωση βάσει όλων των σχετικών παραγόντων, συμπεριλαμβανομένων των απόψεων του παιδιού
 - Συμβατότητα με τα κριτήρια των δικαιωμάτων του παιδιού
 - Συμβατότητα με τα κριτήρια της δικονομίας

Τι κάνει ένα δικαιοσύνη φιλικό προς το παιδί;

- Όταν μιλάμε για ένα φιλικό προς το παιδί δικαιοσύνη σύστημα, μιλάμε για ευρύτερα, συστημικά ζητήματα εντός ενός δικαιοσύνη συστήματος, μεταξύ άλλων δε, μιλάμε για...
 - Το φυσικό περιβάλλον και τη διευθέτηση του χώρου
 - Την υλικοτεχνική υποστήριξη
 - Την προσβασιμότητα και διαθεσιμότητα της δικαιοσύνης
 - Υποστήριξη των παιδιών ως προς τη συμμετοχή

Ποιά είναι μερικά σημαντικά βήματα πριν, κατά τη διάρκεια και μετά τη δικαστική διαδικασία;

Παραδείγματα φιλικής προς το παιδί δικαιοσύνης πριν τη δικαστική διαδικασία:

- Τα παιδιά ενημερώνονται εγκαίρως και ζητείται η γνώμη τους για την πρόοδο της υπόθεσης
- Η ανάκριση, οι καταθέσεις [συνεντεύξεις] και οι άλλες αλληλεπιδράσεις διενεργούνται με φιλικό προς το παιδί τρόπο (θυμηθείτε τις φιλικές προς το παιδί δεξιότητες επικοινωνίας στην Ενότητα 3)
- Ύπαρξη εναλλακτικών των δικαστικών διαδικασιών, όταν μέσω αυτών εξυπηρετείται καλύτερα το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού
- Υψηλό κατώτατο όριο ηλικίας ποινικής ευθύνης, προσδιοριζόμενο από τη νομοθεσία
- Πρόσβαση στη νομική συνδρομή και σε συμβουλευτική υποστήριξη
- Μέτρα ασφάλειας/ειδικής προστασίας

Παραδείγματα φιλικής προς το παιδί δικαιοσύνης κατά τη δικαστική διαδικασία:

- Πρόσβαση σε προσωπική νομική συνδρομή και συμβουλευτική υποστήριξη στη διαδικασία, όπου υπάρχει ή θα μπορούσε να υπάρξει σύγκρουση συμφερόντων μεταξύ του παιδιού και των γονέων ή άλλων εμπλεκόμενων μερών
- Το παιδί [θα πρέπει να] δύναται να εξασκεί το δικαίωμα ακρόασης και συμμετοχής, μεταξύ άλλων μέσω της χρήσης κατάλληλων ως προς την ηλικία και το πλαίσιο τεχνικών επικοινωνίας, για παράδειγμα, μέσω της χρήσης οπτικοακουστικών μέσων για την κατάθεση ή κατ'αντιπαράσταση εξέταση παιδιών-θυμάτων ή μαρτύρων
- Αποφυγή αδικαιολόγητης καθυστέρησης, για παράδειγμα....

- Ένα φιλικό προς το παιδί περιβάλλον, για παραδειγμα...

Παραδείγματα φιλικής προς το παιδί δικαιοσύνης μετά τη δικαστική διαδικασία:

- Το παιδί πρέπει να είναι ενήμερο για κάθε εξελισσόμενη διαδικασία και αποτέλεσμα
- Οι σχετικές κρατικές αρχές πρέπει να φροντίζουν για την εκτέλεση της απόφασης χωρίς καθυστέρηση και την παρακολούθηση της εφαρμογής της
- Πρέπει να ενημερώνονται τα παιδιά σχετικά με την ύπαρξη ή και να τους παρέχεται συμβουλευτική ή άλλες κατάλληλες υπηρεσίες επανένταξης/αποκατάστασης
- Οι κυρώσεις σε βάρος παιδιών που έχουν έλθει σε σύγκρουση με το νόμο πρέπει να είναι συμβατές με τις διεθνείς προδιαγραφές και τις καλές πρακτικές της δικαιοσύνης των ανηλίκων.

Πρόσθετες σημειώσεις:

Οι Κατευθυντήριες Γραμμές χωρίζονται σε έξι βασικά κεφάλαια και αρκετά υποκεφάλαια.

- I. Πεδίο εφαρμογής και σκοπός
- II. Ορισμοί
- III. Θεμελιώδεις αρχές
 - A. Συμμετοχή
 - B. Το υπέρτατο [βέλτιστο] συμφέρον του παιδιού
 - Γ. Αξιοπρέπεια
 - Δ. Προστασία από τις διακρίσεις
 - E. Κράτος δικαίου
- IV. Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη πριν, κατά και μετά τη δικαστική διαδικασία**
 - A. Γενικά συστατικά στοιχεία φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης
 - 1. Πληροφόρηση και καθοδήγηση
 - 2. Προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής
 - 3. Ασφάλεια (ειδικά μέτρα πρόληψης)
 - 4. Κατάρτιση επαγγελματιών
 - 5. Διεπιστημονική προσέγγιση
 - 6. Στέρηση ελευθερίας
 - B. Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη πριν τη δικαστική διαδικασία
 - Γ. Παιδιά και αστυνομία
 - Δ. Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη κατά τη δικαστική διαδικασία
 - 1. Πρόσβαση στο δικαστήριο και στη δικαστική διαδικασία
 - 2. Νομική συνδρομή και αντιπροσώπευση
 - 3. Δικαίωμα ακρόασης και έκφρασης
 - 4. Αποφυγή αδικαιολόγητης καθυστέρησης
 - 5. Οργάνωση των διαδικασιών, περιβάλλον και γλώσσα φιλικά προς τα παιδιά
 - 6. Κατάθεση/υποβολή αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους του παιδιού
 - E. Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη μετά τη δικαστική διαδικασία
- V. Προώθηση άλλων φιλικών προς τα παιδιά δράσεων**
- VI. Παρακολούθηση και αξιολόγηση**

Το πλήρες κείμενο των κατευθυντήριων γραμμών διατίθεται στο τέλος αυτού του τετραδίου εργασίας.

Ε4.2 ΑΣΚΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Αυτή η σελίδα αφέθηκε κενή για τις σημειώσεις από τις ομαδικές παρουσιάσεις

Αυτή η σελίδα αφέθηκε κενή για τις σημειώσεις από τις ομαδικές παρουσιάσεις

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΜΕΛΕΤΗΣ – ΕΝΟΤΗΤΑ ΤΕΤΑΡΤΗ

ΚΕΙΜΕΝΟ ΤΩΝ ΚΑΤΕΥΘΥΝΤΗΡΙΩΝ ΓΡΑΜΜΩΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΦΙΛΙΚΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ (ΔΙΑΘΕΣΙΜΟ ΣΤΙΣ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΕΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΟΜΙΛΟΥΜΕΝΕΣ ΣΤΗΝ ΕΕ ΓΛΩΣΣΕΣ)

Βλ. http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/childjustice/Source/GuidelinesChildFriendlyJustice_EL.pdf

Κατευθυντήριες γραμμές της Επιτροπής Υπουργών του Συμβουλίου της Ευρώπης για μια φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη

(Εγκρίθηκαν από την Επιτροπή Υπουργών στις 17 Νοεμβρίου 2010 κατά την 1098η συνεδρίαση των αναπληρωτών υπουργών)

Προοίμιο

Η Επιτροπή Υπουργών, Εκτιμώντας ότι σκοπός του Συμβουλίου της Ευρώπης είναι η ενίσχυση της ενότητας μεταξύ των κρατών μελών του, ιδίως μέσω της έγκρισης κοινών κανόνων σε νομικά θέματα·

Εκτιμώντας την ανάγκη διασφάλισης της αποτελεσματικής εφαρμογής των ήδη ισχυόντων δεσμευτικών παγκόσμιων και ευρωπαϊκών προτύπων που προστατεύουν και προάγουν τα δικαιώματα των παιδιών, και κυρίως:

- της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων·
- του Διεθνούς συμφώνου του 1966 για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα·
- του Διεθνούς συμφώνου του 1966 για τα οικονομικά, κοινωνικά και πολιτιστικά δικαιώματα·
- της Σύμβασης του 1989 για τα Δικαιώματα του Παιδιού·
- της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών του 2006 για τα δικαιώματα των ατόμων με αναπηρία·
- της Σύμβασης για την προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου και των θεμελιωδών ελευθεριών (1950, Σειρά Ευρωπαϊκών Συνθηκών ETS αριθ. 5) (εφεξής «ΕΣΔΑ»)·
- της Ευρωπαϊκής Σύμβασης για την άσκηση των δικαιωμάτων των παιδιών (1996, Σειρά Ευρωπαϊκών Συνθηκών ETS αριθ. 160)·
- του αναθεωρημένου Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Χάρτη (1996, Σειρά Ευρωπαϊκών Συνθηκών ETS αριθ. 163)·
- της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης σχετικά με την επικοινωνία με τα τέκνα (2003, Σειρά Ευρωπαϊκών Συνθηκών ETS αριθ. 192)·
- της Σύμβασης του Συμβουλίου της Ευρώπης για την προστασία των παιδιών κατά της γενετήσιας εκμετάλλευσης και κακοποίησης (2007, Σειρά Συνθηκών Συμβουλίου της Ευρώπης CETS αριθ. 201)·
- της Ευρωπαϊκής Σύμβασης περί της υιοθεσίας παιδιών (αναθεώρηση) (2008, Σειρά Συνθηκών Συμβουλίου της Ευρώπης CETS αριθ. 202)·

εκτιμώντας, σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στην ΕΣΔΑ και σύμφωνα με τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, ότι το δικαίωμα πρόσβασης κάθε ατόμου στη δικαιοσύνη και στη χρηστή απονομή της –λαμβανομένων υπόψη όλων των συστατικών στοιχείων της (και συγκεκριμένα των δικαιωμάτων στην πληροφόρηση, την ακρόαση, τη νομική υπεράσπιση και την αντιπροσώπευση)– είναι αναγκαίο σε κάθε δημοκρατική κοινωνία και ισχύει εξίσου για τα παιδιά, λαμβανομένης υπόψη ωστόσο της ικανότητας διάκρισής τους·

Υπενθυμίζοντας τη συναφή νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, καθώς και τις αποφάσεις, τις εκθέσεις ή τα λοιπά έγγραφα άλλων οργάνων και οργανισμών του Συμβουλίου της Ευρώπης όπως, μεταξύ άλλων, τις συστάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την πρόληψη των βασανιστηρίων και της απάνθρωπης ή ταπεινωτικής μεταχείρισης ή τιμωρίας (Επιτροπή για την Πρόληψη των Βασανιστηρίων - ΕΠΒ), τις δηλώσεις και τις γνωμοδοτήσεις του Επιτρόπου για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα του Συμβουλίου της Ευρώπης, καθώς και τις διάφορες συστάσεις της Κοινοβουλευτικής Συνέλευσης του Συμβουλίου της Ευρώπης·

Σημειώνοντας τις διάφορες συστάσεις της Επιτροπής Υπουργών προς κράτη μέλη αναφορικά με τα δικαιώματα των παιδιών, συμπεριλαμβανομένης της σύστασης Rec(2003)5 για τα μέτρα κράτησης των αιτούντων άσυλο, της σύστασης Rec(2003)20 σχετικά με τις νέες μεθόδους αντιμετώπισης της νεανικής παραβατικότητας και το ρόλο της δικαιοσύνης ανηλίκων, της σύστασης Rec(2005)5 σχετικά με τα δικαιώματα των παιδιών που διαμένουν σε ιδρύματα, της σύστασης Rec(2006)2 σχετικά με τους ευρωπαϊκούς σωφρονιστικούς κανόνες, της σύστασης CM/Rec(2008)11 σχετικά με τους ευρωπαϊκούς κανόνες που αφορούν ανήλικους παραβάτες οι οποίοι υπόκεινται σε κυρώσεις ή μέτρα, και της σύστασης CM/Rec(2009)10 σχετικά με Κατευθυντήριες Γραμμές πολιτικής για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων εθνικών στρατηγικών με γνώμονα την προστασία των παιδιών από τη βία·

Υπενθυμίζοντας το ψήφισμα αριθ. 2 περί φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης, που εγκρίθηκε κατά την 28η διάσκεψη των ευρωπαϊκών Υπουργών Δικαιοσύνης (Lanzarote, Οκτώβριος 2007)· Εκτιμώντας τη σημασία της διασφάλισης των δικαιωμάτων των παιδιών μέσω των διαφόρων νομικών πράξεων των Ηνωμένων Εθνών, όπως:

- των στοιχειωδών κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για την απονομή δικαιοσύνης σε ανήλικους («κανόνες του Πεκίνου», 1985)·
- των κανόνων των Ηνωμένων Εθνών για την προστασία των ανηλίκων που έχουν καταδικαστεί σε στέρηση της ελευθερίας τους («κανόνες της Αβάνας», 1990)·
- των κατευθυντήριων γραμμών των Ηνωμένων Εθνών για την πρόληψη της εγκληματικότητας των νέων («Κατευθυντήριες Γραμμές του Ριάντ», 1990)·
- των κατευθυντήριων γραμμών των Ηνωμένων Εθνών για τη δικαιοσύνη σε υποθέσεις με ανήλικα θύματα και ανήλικους αυτόπτες μάρτυρες (Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο του ΟΗΕ, ψήφισμα αριθ. 2005/20, 2005)·
- του καθοδηγητικού σημειώματος του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών: Προσέγγιση της δικαιοσύνης ανηλίκων των Ηνωμένων Εθνών (2008)·

- των κατευθυντήριων γραμμών των Ηνωμένων Εθνών περί της προσήκουσας χρήσης και των κατάλληλων προϋποθέσεων εναλλακτικών μέσων φροντίδας των παιδιών (2009)·
- των αρχών που διέπουν το καθεστώς και τη λειτουργία των εθνικών οργανισμών προστασίας και προώθησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων («αρχές του Παρισιού»)·

Υπενθυμίζοντας την ανάγκη διασφάλισης της αποτελεσματικής εφαρμογής των δεσμευτικών κανόνων που ήδη ισχύουν στον τομέα των δικαιωμάτων των παιδιών, χωρίς αυτό να εμποδίζει τα κράτη μέλη να υιοθετούν ή να εφαρμόζουν αυστηρότερα πρότυπα ή ευνοϊκότερα μέτρα·

Παραπέμποντας στο πρόγραμμα «Οικοδόμηση μιας Ευρώπης για τα παιδιά, με τα παιδιά» του Συμβουλίου της Ευρώπης·

Αναγνωρίζοντας την πρόοδο που έχουν επιτελέσει τα κράτη μέλη προς την κατεύθυνση της εφαρμογής φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης·

Σημειώνοντας, εντούτοις, τα εμπόδια που αντιμετωπίζουν επί του παρόντος τα παιδιά στους κόλπους του δικαστικού συστήματος όπως, μεταξύ άλλων, το ανύπαρκτο, μερικό ή υπό όρους νομικό δικαίωμα πρόσβασής τους στη δικαιοσύνη, την ποικιλομορφία και την πολυπλοκότητα των διαδικασιών, τις πιθανές διακρίσεις για διάφορους λόγους·

Υπενθυμίζοντας την ανάγκη αποτροπής της πιθανής δευτερογενούς θυματοποίησης των παιδιών από το δικαστικό σύστημα στο πλαίσιο διαδικασιών που τα αφορούν άμεσα ή έμμεσα·

Καλώντας τα κράτη μέλη να διερευνήσουν τα υφιστάμενα κενά και προβλήματα και να εντοπίσουν τομείς στους οποίους θα μπορούσαν να εφαρμοστούν οι αρχές της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης και οι συναφείς πρακτικές·

Αναγνωρίζοντας τις απόψεις και τις γνώμες των παιδιών από όλα τα κράτη μέλη του Συμβουλίου της Ευρώπης που συμμετείχαν στη διαβούλευση·

Σημειώνοντας ότι στόχος των κατευθυντήριων γραμμών είναι να συμβάλουν στον προσδιορισμό πρακτικών τρόπων αντιμετώπισης των υφιστάμενων ελλείψεων σε νομικό και πρακτικό επίπεδο·

υιοθετεί τις ακόλουθες Κατευθυντήριες Γραμμές με τη φιλοδοξία να βοηθήσουν σε πρακτικό επίπεδο τα κράτη μέλη να προσαρμόσουν τα δικαστικά και εξωδικαστικά συστήματά τους στα δικαιώματα, στα συμφέροντα και στις ιδιαίτερες ανάγκες των παιδιών, καλεί δε τα κράτη μέλη να μεριμνήσουν για την ευρεία διάδοσή τους σε όλες τις αρχές που είναι αρμόδιες για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των παιδιών στους κόλπους της δικαιοσύνης ή που δραστηριοποιούνται γενικότερα καθ' οιονδήποτε άλλον τρόπο στον συγκεκριμένο τομέα.

I. Πεδίο εφαρμογής και σκοπός

1. Οι Κατευθυντήριες Γραμμές πραγματεύονται το ζήτημα της θέσης και του ρόλου, καθώς και των απόψεων, των δικαιωμάτων και των αναγκών των παιδιών στο πλαίσιο των δικαστικών και εξωδικαστικών διαδικασιών.

2. Οι Κατευθυντήριες Γραμμές θα πρέπει να εφαρμόζονται σε όλες τις περιπτώσεις στις οποίες είναι πιθανό, για οιοδήποτε λόγο και με οιαδήποτε ιδιότητα, να έρχονται τα παιδιά σε επαφή με τους

αρμόδιους φορείς και τις υπηρεσίες που ασχολούνται με την επιβολή του ποινικού, αστικού ή διοικητικού δικαίου.

3. Οι Κατευθυντήριες Γραμμές επιδιώκουν να διασφαλίσουν, στο πλαίσιο των εν λόγω διαδικασιών, τον πλήρη σεβασμό όλων των δικαιωμάτων των παιδιών, και ιδίως των δικαιωμάτων στην πληροφόρηση, την αντιπροσώπευση, τη συμμετοχή και την προστασία, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τον βαθμό ωριμότητας και κατανόησης του παιδιού, καθώς και τις περιστάσεις της εκάστοτε υπόθεσης. Τα δικαιώματα των παιδιών δεν θα πρέπει να γίνονται σεβαστά εις βάρος των δικαιωμάτων των λοιπών ενδιαφερομένων.

II. Ορισμοί

Για τους σκοπούς των κατευθυντήριων αυτών γραμμών για μια φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη (εφεξής «Κατευθυντήριες Γραμμές»), ισχύουν οι ακόλουθοι ορισμοί:

α. «παιδί»: κάθε άτομο ηλικίας κάτω των 18 ετών·

β. «γονέας»: το ή τα πρόσωπα που έχουν τη γονική ευθύνη, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία. Σε περίπτωση που ο ή οι γονείς απουσιάζουν ή δεν έχουν πλέον τη γονική ευθύνη, ως «γονέας» νοείται ο επίτροπος ή ο διορισμένος νόμιμος αντιπρόσωπος·

γ. «φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη»: τα δικαστικά συστήματα που διασφαλίζουν τον σεβασμό και την ουσιαστική εφαρμογή όλων των δικαιωμάτων των παιδιών στο ύψιστο δυνατό επίπεδο, έχοντας υπόψη τις αρχές που απαριθμούνται ακολούθως και λαμβάνοντας δεόντως υπόψη τον βαθμό ωριμότητας και κατανόησης του παιδιού, καθώς και τις περιστάσεις της εκάστοτε υπόθεσης. Πρόκειται, συγκεκριμένα, για μια δικαιοσύνη προσβάσιμη, κατάλληλη για τη συγκεκριμένη ηλικία, γρήγορη, επιμελή, προσαρμοσμένη και επικεντρωμένη στις ανάγκες και τα δικαιώματα του παιδιού, που σέβεται τα δικαιώματά του, και κυρίως το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, το δικαίωμα συμμετοχής στη διαδικασία και κατανόησής της, το δικαίωμα στον σεβασμό της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής, καθώς και το δικαίωμα στην ακεραιότητα και την αξιοπρέπεια.

III. Θεμελιώδεις αρχές

1. Οι παρούσες Κατευθυντήριες Γραμμές βασίζονται στη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και στις αρχές οι οποίες προβλέπονται ήδη στις νομικές πράξεις που απαριθμούνται στο προοίμιο.

2. Οι εν λόγω αρχές αναπτύσσονται αναλυτικότερα στις ενότητες που ακολουθούν και θα πρέπει να ισχύουν σε όλα τα κεφάλαια των παρούσων κατευθυντήριων γραμμών.

A. Συμμετοχή

1. Το δικαίωμα κάθε παιδιού να πληροφορείται τα δικαιώματά του, να του παρέχονται κατάλληλοι τρόποι πρόσβασης στη δικαιοσύνη, και να ζητείται και να ακούγεται η γνώμη του θα πρέπει να γίνεται σεβαστό κατά τη διάρκεια των διαδικασιών που το αφορούν άμεσα ή έμμεσα. Αυτό σημαίνει, μεταξύ άλλων, ότι θα πρέπει να δίδεται η δέουσα βαρύτητα στη γνώμη του παιδιού, έχοντας υπόψη την ωριμότητά του και τις δυσκολίες επικοινωνίας που ενδεχομένως έχει, με γνώμονα πάντοτε την ουσιαστική συμμετοχή του στις διαδικασίες.

2. Τα παιδιά θα πρέπει να θεωρούνται και να αντιμετωπίζονται ως φορείς πλήρων δικαιωμάτων και θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να ασκούν όλα τα δικαιώματά τους κατά τρόπο τέτοιο που να λαμβάνονται υπόψη η ικανότητα διάκρισής τους και οι περιστάσεις της υπόθεσης.

Β. Το υπέρτατο [ή βέλτιστο] συμφέρον του παιδιού

1. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να διασφαλίζουν την ουσιαστική εφαρμογή του δικαιώματος των παιδιών να δίδεται πρωταρχική σημασία στο υπέρτατο συμφέρον τους σε όλα τα θέματα που τα αφορούν άμεσα ή έμμεσα.

2. Κατά την αξιολόγηση του υπέρτατου συμφέροντος του άμεσα ή έμμεσα θιγόμενου παιδιού:

α. θα πρέπει να λαμβάνονται δεόντως υπόψη οι απόψεις και η γνώμη του·

β. θα πρέπει να γίνονται πάντοτε σεβαστά όλα τα άλλα δικαιώματά του, όπως το δικαίωμα στην αξιοπρέπεια, στην ελευθερία και στην ίση μεταχείριση·

γ. θα πρέπει να υιοθετείται ολοκληρωμένη προσέγγιση από όλες τις αρμόδιες αρχές, έτσι ώστε να λαμβάνονται δεόντως υπόψη όλα τα συμφέροντα που διακυβεύονται, και κυρίως η ψυχολογική και σωματική ευημερία του παιδιού, όπως και τα νομικά, κοινωνικά και οικονομικά συμφέροντά του.

3. Το υπέρτατο συμφέρον όλων των παιδιών που εμπλέκονται στην ίδια διαδικασία ή υπόθεση θα πρέπει να αξιολογείται και να σταθμίζεται χωριστά, με γνώμονα τον συμβιβασμό των πιθανώς αντικρουόμενων συμφερόντων των παιδιών.

4. Παρότι την αρμοδιότητα και την ευθύνη λήψης των τελικών αποφάσεων έχουν σε τελευταίο βαθμό οι δικαστικές αρχές, τα κράτη μέλη θα πρέπει, όπου απαιτείται, να καταβάλλουν συντονισμένες προσπάθειες για τη θέσπιση διεπιστημονικών προσεγγίσεων με στόχο την αξιολόγηση του υπέρτατου συμφέροντος των παιδιών στο πλαίσιο διαδικασιών που τα αφορούν άμεσα.

Γ. Αξιοπρέπεια

1. Καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας ή της υπόθεσης, η μεταχείριση των παιδιών θα πρέπει να γίνεται με φροντίδα, ευαισθησία, αμεροληψία και σεβασμό, με ιδιαίτερη προσοχή στην προσωπική κατάσταση, στην ευημερία και στις ιδιαίτερες ανάγκες τους, και με πλήρη σεβασμό στη σωματική και ψυχολογική ακεραιότητά τους. Η μεταχείριση αυτή θα πρέπει να τους επιφυλάσσεται σε κάθε περίπτωση, ανεξαρτήτως του τρόπου με τον οποίον ήρθαν σε επαφή με τις δικαστικές ή εξωδικαστικές διαδικασίες ή λοιπές παρεμβατικές δράσεις, και ανεξαρτήτως της νομικής υπόστασης και της δικαιοπρακτικής τους ικανότητας στο πλαίσιο της εκάστοτε διαδικασίας ή υπόθεσης.

2. Κανένα παιδί δεν επιτρέπεται να υποβάλλεται σε βασανιστήρια, ούτε σε ποινές ή μεταχείριση απάνθρωπες ή εξευτελιστικές.

Δ. Προστασία από τις διακρίσεις

1. Τα δικαιώματα των παιδιών πρέπει να προστατεύονται από κάθε διάκριση ιδίως λόγω φύλου, φυλής, χρώματος ή εθνοτικής προέλευσης, ηλικίας, γλώσσας, θρησκείας, πολιτικών ή άλλων πεποιθήσεων, εθνικής ή κοινωνικής προέλευσης, κοινωνικοοικονομικού υπόβαθρου, κατάστασης του ή των γονέων του, συμμετοχής σε εθνική μειονότητα, περιουσίας, γέννησης, γενετήσιου προσανατολισμού, ταυτότητας του φύλου ή άλλης κατάστασης.

2. Ειδική προστασία και στήριξη μπορεί να παρέχεται σε πιο ευάλωτα παιδιά, όπως παιδιά μεταναστών, παιδιά προσφύγων και αιτούντων άσυλο, ασυνόδευτα παιδιά, παιδιά με αναπηρίες, άστεγα παιδιά και παιδιά του δρόμου, παιδιά Ρομά και παιδιά που βρίσκονται σε ιδρύματα.

Ε. Κράτος δικαίου

1. Η αρχή του κράτους δικαίου θα πρέπει να ισχύει πλήρως στα παιδιά όπως ακριβώς στους ενήλικες.

2. Όλα τα συστατικά στοιχεία της δίκαιης δίκης, όπως οι αρχές της νομιμότητας και της αναλογικότητας, το τεκμήριο της αθωότητας, το δικαίωμα στη χρηστή απονομή δικαιοσύνης, το δικαίωμα σε νομικές συμβουλές, το δικαίωμα της πρόσβασης στα δικαστήρια και το δικαίωμα προσφυγής κατά της απόφασης, θα πρέπει να διασφαλίζονται για τα παιδιά όπως ακριβώς για τους ενήλικες και δεν θα πρέπει να περιορίζονται στο ελάχιστο ή να μην διασφαλίζονται καθόλου υπό το πρόσχημα της προστασίας του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού. Τούτο ισχύει για όλες τις δικαστικές, εξωδικαστικές και διοικητικές διαδικασίες.

3. Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν δικαίωμα πρόσβασης σε κατάλληλους ανεξάρτητους και αποτελεσματικούς μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών.

IV. Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη πριν, κατά και μετά τη δικαστική διαδικασία

A. Γενικά συστατικά στοιχεία φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης

1. Πληροφόρηση και καθοδήγηση

1. Από την πρώτη τους επαφή με το δικαστικό σύστημα ή με άλλες αρμόδιες αρχές (όπως η αστυνομία, οι υπηρεσίες μετανάστευσης, οι εκπαιδευτικές ή κοινωνικές υπηρεσίες ή οι υπηρεσίες υγειονομικής περίθαλψης) και καθ' όλη τη διάρκεια της συναφούς διαδικασίας, τα παιδιά και οι γονείς τους θα πρέπει να ενημερώνονται αμέσως και δεόντως, μεταξύ άλλων, για τα ακόλουθα:

α. για τα δικαιώματά τους, και συγκεκριμένα για τα ειδικά δικαιώματα που έχουν τα παιδιά στο πλαίσιο των δικαστικών ή εξωδικαστικών διαδικασιών που τα αφορούν ή που μπορεί να τα αφορούν, καθώς και για τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους προκειμένου να

αντιμετωπίσουν πιθανές παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους, όπως η δυνατότητα κίνησης δικαστικής ή εξωδικαστικής διαδικασίας ή ανάληψης άλλης δράσης. Στα ανωτέρω δύνανται να περιλαμβάνονται πληροφορίες για την προβλεπόμενη διάρκεια της διαδικασίας, για τη δυνατότητα άσκησης άλλων ένδικων μέσων και για τη δυνατότητα πρόσβασης σε ανεξάρτητους μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών·

β. για το σύστημα και τις συναφείς διαδικασίες, λαμβανομένων υπόψη της ιδιαίτερης θέσης που θα έχει το παιδί και του ρόλου που ενδέχεται να διαδραματίσει στο πλαίσιο αυτών, καθώς και για τα διάφορα στάδια των διαδικασιών·

γ. για τους μηχανισμούς στήριξης στη διάθεση του παιδιού κατά τη συμμετοχή του στις δικαστικές ή εξωδικαστικές διαδικασίες·

δ. για την καταλληλότητα και τις πιθανές συνέπειες της εκάστοτε δικαστικής ή εξωδικαστικής διαδικασίας·

ε. κατά περίπτωση, για τις κατηγορίες ή για τη συνέχεια που δίδεται στην καταγγελία τους·

στ. για την ημερομηνία και τον τόπο διεξαγωγής της δικαστικής διαδικασίας και των λοιπών συναφών διαδικασιών, όπως των συνεδριάσεων του δικαστηρίου σε περίπτωση που θίγεται προσωπικά το παιδί·

ζ. για τη γενικότερη πορεία και την έκβαση της διαδικασίας ή της παρεμβατικής δράσης·

η. για την ύπαρξη μέτρων προστασίας·

θ. για τους διαθέσιμους μηχανισμούς επανεξέτασης των αποφάσεων που αφορούν το παιδί·

ι. για τις διαθέσιμες δυνατότητες λήψης αποζημίωσης από τον θύτη ή το κράτος μέσω της δικαστικής οδού, εναλλακτικών αστικών διαδικασιών ή άλλων τρόπων·

ια. για την ύπαρξη υπηρεσιών (υπηρεσιών υγείας και ψυχολογικής υποστήριξης, κοινωνικών υπηρεσιών, υπηρεσιών διερμηνείας και μετάφρασης, κ.λπ.) ή οργανισμών που μπορούν να παράσχουν υποστήριξη, καθώς και για τα μέσα πρόσβασης στις εν λόγω υπηρεσίες, κατά περίπτωση, με τη χορήγηση επείγουσας οικονομικής βοήθειας·

ιβ. για τυχόν διαθέσιμες ειδικές ρυθμίσεις που διασφαλίζουν τη μέγιστη δυνατή προστασία του υπέρτατου συμφέροντος των παιδιών σε περίπτωση διαμονής τους σε άλλο κράτος.

2. Η συναφής πληροφόρηση και καθοδήγηση θα πρέπει να παρέχονται στα παιδιά κατά τρόπο προσαρμοσμένο στην ηλικία και στον βαθμό ωριμότητάς τους, σε γλώσσα που μπορούν να κατανοήσουν και που λαμβάνει υπόψη της τις πολιτιστικές διαφορές και τις διαφορές μεταξύ των φύλων.

3. Η συναφής πληροφόρηση θα πρέπει να παρέχεται κατά κανόνα απευθείας τόσο στο παιδί όσο και στους γονείς του ή στους διορισμένους νόμιμους αντιπροσώπους του. Η πληροφόρηση των γονέων δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να υποκαθιστά την πληροφόρηση του ίδιου του παιδιού.

4. Θα πρέπει να διατίθενται και να διανέμονται ευρέως φιλικά προς τα παιδιά έντυπα με τις συναφείς νομικές πληροφορίες, και να λειτουργούν ειδικές υπηρεσίες πληροφόρησης για παιδιά, όπως εξειδικευμένοι ιστότοποι και τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας.

5. Το παιδί πρέπει να ενημερώνεται χωρίς καθυστέρηση και απευθείας για τις εναντίον του κατηγορίες αμέσως μετά την απαγγελία των τελευταίων. Η εν λόγω πληροφόρηση θα πρέπει να παρέχεται τόσο στο παιδί όσο και στους γονείς του κατά τρόπον ώστε να κατανοούν επακριβώς την κατηγορία και τις πιθανές συνέπειες.

2. Προστασία της ιδιωτικής και οικογενειακής ζωής

6. Η ιδιωτική ζωή και τα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα των παιδιών που τα αφορά κάποια δικαστική ή εξωδικαστική διαδικασία ή άλλη παρεμβατική δράση θα πρέπει να προστατεύονται σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία. Σε γενικές γραμμές, αυτό σημαίνει ότι δεν μπορεί να γνωστοποιηθεί ή να δημοσιευθεί, ιδίως στα ΜΜΕ, καμία πληροφορία ή δεδομένο προσωπικού χαρακτήρα που θα μπορούσε να συμβάλει άμεσα ή έμμεσα στην αναγνώριση της ταυτότητας του παιδιού, όπως φωτογραφίες, λεπτομερείς περιγραφές του παιδιού ή της οικογένειάς του, ονόματα και διευθύνσεις, ηχογραφημένα ή βιντεοσκοπημένα υλικά, κ.λπ.

7. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προλαμβάνουν, με νομοθετικά μέτρα ή με έλεγχο των μηχανισμών αυτορρύθμισης, τις παραβιάσεις των δικαιωμάτων περί προστασίας της ιδιωτικής ζωής εκ μέρους των ΜΜΕ, σύμφωνα με τα αναφερθέντα στην κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 6 ανωτέρω.

8. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να προβλέπουν την ελάχιστη δυνατή πρόσβαση σε όλα τα ηχογραφημένα ή βιντεοσκοπημένα υλικά ή έγγραφα που περιέχουν ευαίσθητα δεδομένα προσωπικού χαρακτήρα παιδιών, ιδίως στο πλαίσιο διαδικασιών που τα αφορούν. Σε περίπτωση που κρίνεται αναγκαία η διαβίβαση ευαίσθητων δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, τα κράτη μέλη θα πρέπει να μεριμνούν για την πλήρη συμμόρφωσή της προς τη συναφή νομοθεσία περί προστασίας των δεδομένων, λαμβάνοντας υπόψη παράλληλα το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.

9. Οι ακροαματικές διαδικασίες και οι καταθέσεις παιδιών στο πλαίσιο δικαστικών ή εξωδικαστικών διαδικασιών ή λοιπών παρεμβατικών δράσεων θα πρέπει να πραγματοποιούνται, όταν αυτό είναι δυνατό, κεκλεισμένων των θυρών. Κατά κανόνα, θα πρέπει να παρίστανται μόνο οι άμεσα ενδιαφερόμενοι, υπό τον όρο ότι δεν παρεμποδίζουν την κατάθεση του παιδιού.

10. Οι επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά και για παιδιά θα πρέπει να σέβονται τους αυστηρούς κανόνες περί προστασίας του απορρήτου, με εξαίρεση την περίπτωση που ελλοχεύει κίνδυνος για το παιδί.

3. Ασφάλεια (ειδικά μέτρα πρόληψης)

11. Σε όλες τις δικαστικές και εξωδικαστικές διαδικασίες ή λοιπές παρεμβατικές δράσεις, τα παιδιά θα πρέπει να προστατεύονται από κάθε βλάβη, όπως εκφοβισμό, αντίποινα και δευτερογενή θυματοποίηση.

12. Οι επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά και για παιδιά θα πρέπει, εφόσον είναι αναγκαίο, να υπόκεινται σε τακτικούς ελέγχους, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία και με την επιφύλαξη πάντοτε της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης, προκειμένου να διασφαλίζεται ότι είναι κατάλληλοι να εργάζονται με παιδιά.

13. Θα πρέπει να προβλέπονται ειδικά μέτρα πρόληψης για παιδιά σε περίπτωση που ο φερόμενος ως θύτης είναι ένας από τους δύο γονείς, άλλο μέλος της οικογένειας ή άτομο υπεύθυνο για τη φροντίδα του παιδιού.

4. Κατάρτιση επαγγελματιών

14. Όλοι οι επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά και για παιδιά θα πρέπει να λαμβάνουν την απαιτούμενη διεπιστημονική κατάρτιση σχετικά με τα δικαιώματα και τις ανάγκες των παιδιών σε κάθε ηλικία, καθώς και σχετικά με τις διαδικασίες που είναι κατάλληλες για κάθε ηλικία.

15. Οι επαγγελματίες που έρχονται κατά την εργασία τους σε άμεση επαφή με παιδιά θα πρέπει επίσης να λαμβάνουν κατάρτιση ώστε να μπορούν να επικοινωνούν με παιδιά κάθε ηλικίας και κάθε σταδίου ανάπτυξης, καθώς και με παιδιά που βρίσκονται σε ιδιαίτερα ευάλωτη κατάσταση.

5. Διεπιστημονική προσέγγιση

16. Με πλήρη σεβασμό στο δικαίωμα του παιδιού στην ιδιωτική και οικογενειακή ζωή, θα πρέπει να ενθαρρύνεται η στενή συνεργασία μεταξύ διαφόρων επαγγελματιών με στόχο την ολοκληρωμένη κατανόηση του παιδιού και την αξιολόγηση της νομικής, ψυχολογικής, κοινωνικής, συναισθηματικής, σωματικής και γνωστικής κατάστασής του.

17. Θα πρέπει να θεσπιστεί κοινό πλαίσιο αξιολόγησης των παιδιών για όλους τους επαγγελματίες που εργάζονται με παιδιά ή για παιδιά (όπως δικηγόρους, ψυχολόγους, ιατρούς, αστυνομικούς, υπαλλήλους των υπηρεσιών μετανάστευσης, κοινωνικούς λειτουργούς και διαμεσολαβητές) στο πλαίσιο διαδικασιών ή παρεμβατικών δράσεων που αφορούν άμεσα ή έμμεσα παιδιά, έτσι ώστε να παρέχεται η αναγκαία στήριξη σε αυτούς που λαμβάνουν αποφάσεις και να εξυπηρετείται τελικά κατά τον καλύτερο δυνατό τρόπο το συμφέρον των παιδιών στην εκάστοτε υπόθεση.

18. Κατά την εφαρμογή διεπιστημονικής προσέγγισης, θα πρέπει να τηρούνται αυστηρά οι κανόνες περί επαγγελματικού απορρήτου.

6. Στέρηση ελευθερίας

19. Κάθε μορφή στέρησης της ελευθερίας των παιδιών θα πρέπει να αποτελεί έσχατο μέτρο και να εφαρμόζεται για τη μικρότερη δυνατή χρονική διάρκεια.

20. Σε περίπτωση επιβολής στερητικής της ελευθερίας ποινής, τα παιδιά θα πρέπει, κατά κανόνα, να κρατούνται χωριστά από τους ενήλικες. Η κράτησή τους μαζί με ενήλικες θα πρέπει να λαμβάνει χώρα κατ' εξαίρεση και αποκλειστικά για λόγους εξυπηρέτησης του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού. Σε κάθε περίπτωση, τα παιδιά θα πρέπει να κρατούνται σε χώρους κατάλληλους για τις ανάγκες τους.

21. Δεδομένης της ευάλωτης κατάστασης υπό την οποία τελούν τα παιδιά που στερούνται την ελευθερία τους, της σημασίας των οικογενειακών δεσμών και της προετοιμασίας της μετέπειτα επανένταξής τους στην κοινωνία, οι αρμόδιες αρχές θα πρέπει να διασφαλίζουν τον σεβασμό των δικαιωμάτων του παιδιού και να υποστηρίζουν ενεργά την άσκησή τους σύμφωνα με τα προβλεπόμενα στις διάφορες διεθνείς και ευρωπαϊκές νομικές πράξεις. Πέραν των λοιπών δικαιωμάτων τους, τα παιδιά θα πρέπει, ειδικότερα, να έχουν το δικαίωμα:

α. να διατηρούν τακτική και ουσιαστική επαφή με τους γονείς, την οικογένεια και τους φίλους τους μέσω επισκέψεων και αλληλογραφίας, με εξαίρεση τις περιπτώσεις στις οποίες επιβάλλονται περιορισμοί που εξυπηρετούν την ορθή απονομή της δικαιοσύνης και το συμφέρον του παιδιού. Η επιβολή περιορισμών επί του συγκεκριμένου δικαιώματος δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να χρησιμοποιείται ως τιμωρία.

β. να λαμβάνουν προσήκουσα εκπαίδευση, επαγγελματικό προσανατολισμό και επαγγελματική κατάρτιση, καθώς και ιατρική περίθαλψη, να χαίρουν ελευθερίας σκέψης, συνείδησης και θρησκείας, και να έχουν πρόσβαση σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένης της φυσικής αγωγής και του αθλητισμού.

γ. να έχουν πρόσβαση σε προγράμματα που προετοιμάζουν εκ των προτέρων τα παιδιά για την επιστροφή τους στις κοινότητές τους, με ιδιαίτερη έμφαση στις συναισθηματικές και σωματικές ανάγκες τους, στις οικογενειακές σχέσεις, στη στέγαση, στις δυνατότητες σχολικής φοίτησης και απασχόλησης, και στην κοινωνικοοικονομική τους κατάσταση.

22. Η στέρηση της ελευθερίας ασυνόδευτων ανήλικων, συμπεριλαμβανομένων εκείνων που αιτούνται άσυλο, και παιδιών που έχουν χωριστεί από τις οικογένειές τους δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να επιβάλλεται λόγω έλλειψης καθεστώτος διαμένοντος ή να βασίζεται αποκλειστικά σε αυτήν.

B. Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη πριν τη δικαστική διαδικασία

23. Το κατώτατο όριο ηλικίας ποινικής ευθύνης δεν θα πρέπει να είναι πολύ χαμηλό και θα πρέπει να καθορίζεται διά νόμου.

24. Θα πρέπει να ενθαρρύνονται εναλλακτικές της δικαστικής διαδικασίας οδοί, όπως η διαμεσολάβηση, η αποδικαστικοποίηση (δικαστικών διαδικασιών) και οι μηχανισμοί εναλλακτικής επίλυσης διαφορών, εφόσον δύνανται να εξυπηρετήσουν καλύτερα το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού. Η προσφυγή σε τέτοιες εναλλακτικές λύσεις, ως αρχική επιλογή, δεν θα πρέπει, πάντως, να χρησιμοποιείται ως μέσο για την παρεμπόδιση της μετέπειτα πρόσβασης του παιδιού στη δικαιοσύνη.

25. Τα παιδιά θα πρέπει να ενημερώνονται αναλυτικά για τη δυνατότητα προσφυγής τους σε δικαστική ή σε εξωδικαστική διαδικασία και να ζητείται η γνώμη τους επί του θέματος. Οι σχετικές πληροφορίες θα πρέπει να συνοδεύονται ακόμη από αναλυτική εξήγηση των πιθανών συνεπειών κάθε επιλογής. Βάσει προσήκουσας νομικής και άλλης πληροφόρησης, θα πρέπει να παρέχεται η επιλογή προσφυγής σε δικαστική διαδικασία ή σε εναλλακτική οδό, εφόσον υπάρχει. Θα πρέπει να δίδεται στα παιδιά η δυνατότητα να λαμβάνουν νομική και άλλη καθοδήγηση, ώστε να μπορούν να κρίνουν την καταλληλότητα και τη σκοπιμότητα των προτεινόμενων εναλλακτικών λύσεων. Η γνώμη του παιδιού θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη κατά τη λήψη της συναφούς απόφασης.

26. Οι εναλλακτικές της δικαστικής διαδικασίας οδοί θα πρέπει να παρέχουν νομικές εγγυήσεις αντίστοιχου επιπέδου. Ο σεβασμός των δικαιωμάτων του παιδιού, όπως περιγράφεται στις παρούσες Κατευθυντήριες Γραμμές και σε όλες τις συναφείς νομικές πράξεις που άπτονται των δικαιωμάτων του παιδιού, θα πρέπει να διασφαλίζεται εξίσου στο πλαίσιο των δικαστικών και εξωδικαστικών διαδικασιών.

Γ. Παιδιά και αστυνομία

27. Η αστυνομία θα πρέπει να σέβεται τα ατομικά δικαιώματα και την αξιοπρέπεια όλων των παιδιών και να έχει υπόψη της την ευάλωτη κατάσταση υπό την οποία τελούν, ήτοι να λαμβάνει υπόψη της την ηλικία και την ωριμότητά τους, καθώς και τις τυχόν ιδιαίτερες ανάγκες παιδιών με σωματική ή νοητική αναπηρία, ή δυσκολίες επικοινωνίας.

28. Σε περίπτωση σύλληψης παιδιού από την αστυνομία, η τελευταία θα πρέπει να ενημερώνει το παιδί για τους λόγους για τους οποίους τέθηκε υπό κράτηση με τρόπο και σε γλώσσα που αρμόζουν στην ηλικία του και στο επίπεδο κατανόησής του. Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε δικηγόρο, καθώς και τη δυνατότητα να επικοινωνήσουν με τους γονείς τους ή με άτομο της εμπιστοσύνης τους.

29. Με εξαίρεση περιπτώσεις στις οποίες συντρέχουν εξαιρετικές περιστάσεις, η αστυνομία θα πρέπει να ενημερώνει τον ή τους γονείς για την προσαγωγή του παιδιού στο αστυνομικό τμήμα, να τους πληροφορεί αναλυτικά για τους λόγους για τους οποίους τέθηκε υπό κράτηση το παιδί και να τους καλεί να προσέλθουν στο τμήμα.

30. Το παιδί που τελεί υπό κράτηση δεν θα πρέπει να ανακρίνεται για την αξιόποινη πράξη την οποία φέρεται να έχει διαπράξει, ή να του ζητείται να συντάξει ή να υπογράψει δήλωση σχετικά με την ανάμειξή του σε αυτήν, παρά μόνο παρουσία δικηγόρου ή ενός εκ των δύο γονέων του ή, εφόσον κανένας γονέας δεν είναι διαθέσιμος, παρουσία άλλου ατόμου της εμπιστοσύνης του παιδιού. Είναι δυνατή η εξαίρεση του γονέα ή του άλλου ατόμου εφόσον υπάρχουν υπόνοιες συμμετοχής του στην αξιόποινη πράξη ή εφόσον συμπεριφέρεται κατά τρόπο που παρεμποδίζει το έργο της δικαιοσύνης.

31. Η αστυνομία θα πρέπει να μεριμνά, στο μέτρο του δυνατού, ώστε κανένα παιδί που συλλαμβάνεται να μην κρατείται μαζί με ενήλικες.

32. Οι αρχές θα πρέπει να μεριμνούν για την κράτηση των συλληφθέντων παιδιών υπό ασφαλείς και κατάλληλες για τις ανάγκες τους συνθήκες.

33. Στα κράτη μέλη όπου, σύμφωνα με τη νομοθεσία, το συγκεκριμένο καθήκον εμπίπτει στη δικαιοδοσία τους, οι εισαγγελείς θα πρέπει να μεριμνούν για την εφαρμογή φιλικών προς τα παιδιά προσεγγίσεων καθ' όλη τη διαδικασία της προανάκρισης.

Δ. Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη κατά τη δικαστική διαδικασία

1. *Πρόσβαση στο δικαστήριο και στη δικαστική διαδικασία*

34. Ως φορείς δικαιωμάτων, τα παιδιά θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε μέσα που τους επιτρέπουν να ασκούν ουσιαστικά τα δικαιώματά τους ή να αντιδρούν αποτελεσματικά σε παραβιάσεις των δικαιωμάτων τους. Το εθνικό δίκαιο θα πρέπει να διευκολύνει, κατά περίπτωση, τη δυνατότητα πρόσβασης στη δικαιοσύνη των παιδιών που κατανοούν επαρκώς τα δικαιώματά τους καθώς και τη δυνατότητα χρησιμοποίησης των μέσων που έχουν στη διάθεσή τους για την προστασία των εν λόγω δικαιωμάτων, βάσει προσήκουσας νομικής καθοδήγησης.

35. Θα πρέπει να αίρεται κάθε εμπόδιο που δυσχεραίνει την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, όπως το κόστος της διαδικασίας ή η απουσία νομικού συμβούλου.

36. Για συγκεκριμένες αξιόποινες πράξεις που τελούνται εις βάρος παιδιών ή για ορισμένες πτυχές του αστικού ή οικογενειακού δικαίου, η πρόσβαση στη δικαιοσύνη θα πρέπει να επιτρέπεται, κατά περίπτωση, για καθορισμένο χρονικό διάστημα μετά την ενηλικίωση του παιδιού. Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται να επανεξετάσουν τις ισχύουσες διατάξεις περί παραγραφής αδικημάτων.

2. *Νομική συνδρομή και αντιπροσώπευση*

37. Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν το δικαίωμα να αντιπροσωπεύονται από δικό τους ξεχωριστό νομικό σύμβουλο, ιδίως δε σε διαδικασίες όπου υπάρχει, ή ενδέχεται να υπάρξει, σύγκρουση συμφερόντων ανάμεσα στο παιδί και τους γονείς του ή άλλους ενδιαφερόμενους.

38. Τα παιδιά θα πρέπει να έχουν πρόσβαση σε δωρεάν νομική συνδρομή, υπό τους ίδιους ή επεικέστερους όρους σε σχέση με τους ενήλικες.

39. Οι δικηγόροι που αντιπροσωπεύουν παιδιά θα πρέπει να είναι πλήρως καταρτισμένοι όσον αφορά τα δικαιώματα των παιδιών και τα συναφή ζητήματα και να γνωρίζουν πολύ καλά το αντικείμενο, να λαμβάνουν εμπειριστατωμένη κατάρτιση επί τακτικής βάσης και να είναι ικανοί να επικοινωνούν με τα παιδιά στο δικό τους επίπεδο κατανόησης.

40. Τα παιδιά θα πρέπει να θεωρούνται ως πελάτες με πλήρη δικά τους δικαιώματα, οι δε δικηγόροι που αντιπροσωπεύουν παιδιά θα πρέπει να προωθούν τις απόψεις του παιδιού.

41. Οι δικηγόροι θα πρέπει να παρέχουν στο παιδί όλες τις αναγκαίες πληροφορίες και διευκρινίσεις σχετικά με τις πιθανές συνέπειες των απόψεων ή/και της γνώμης του.

42. Σε περίπτωση που υπάρχουν αντικρουόμενα συμφέροντα ανάμεσα σε γονείς και παιδιά, η αρμόδια αρχή θα πρέπει να διορίζει είτε επίτροπο ad litem είτε άλλον ανεξάρτητο

αντιπρόσωπο με γνώμονα την αντιπροσώπευση των απόψεων και των συμφερόντων του παιδιού.

43. Θα πρέπει να διασφαλίζονται η δέουσα αντιπροσώπευση του παιδιού και το δικαίωμα αντιπροσώπευσής του ανεξάρτητα από τους γονείς, ιδίως δε σε διαδικασίες όπου θύτες φέρονται να είναι οι γονείς, μέλη της οικογένειας ή άτομα υπεύθυνα για τη φροντίδα του παιδιού.

3. Δικαίωμα ακρόασης και έκφρασης

44. Οι δικαστές θα πρέπει να σέβονται το δικαίωμα ακρόασης των παιδιών σε όλα τα ζητήματα που τα αφορούν ή τουλάχιστον όταν κρίνουν ότι τα παιδιά είναι σε θέση να κατανοήσουν επαρκώς τα συναφή ζητήματα. Τα χρησιμοποιούμενα μέσα για τον συγκεκριμένο σκοπό θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένα στο επίπεδο κατανόησης του παιδιού και στην ικανότητα επικοινωνίας του, καθώς και να λαμβάνουν υπόψη τις περιστάσεις της υπόθεσης. Θα πρέπει να ζητείται η γνώμη των παιδιών σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο επιθυμούν να υποβληθούν σε ακρόαση.

45. Θα πρέπει να δίδεται η δέουσα βαρύτητα στις απόψεις και στη γνώμη του παιδιού ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά του.

46. Το δικαίωμα ακρόασης συνιστά δικαίωμα του παιδιού και όχι υποχρέωσή του.

47. Η ηλικία του παιδιού δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελεί από μόνη της λόγο μη ακρόασής του. Όταν ένα παιδί λαμβάνει την πρωτοβουλία να υποβληθεί σε ακρόαση σε μία υπόθεση που το αφορά άμεσα, ο δικαστής δεν θα πρέπει, εκτός και αν υφίστανται λόγοι προστασίας του υπέρτατου συμφέροντος του παιδιού, να αρνείται να δεχθεί το παιδί σε ακρόαση, και θα πρέπει να ακούει τις απόψεις και τη γνώμη του επί των θεμάτων που το αφορούν στο πλαίσιο της εκάστοτε υπόθεσης.

48. Θα πρέπει να δίδονται στα παιδιά όλες οι αναγκαίες πληροφορίες σχετικά με τους τρόπους ουσιαστικής άσκησης του δικαιώματος ακρόασης. Θα πρέπει, πάντως, να διευκρινίζεται στα παιδιά ότι το δικαίωμα ακρόασής τους και έκφρασης των απόψεών τους από το δικαστήριο δεν καθορίζει απαραίτητως την τελική απόφαση.

49. Οι δικαστικές αποφάσεις που αφορούν παιδιά θα πρέπει να είναι δεόντως αιτιολογημένες και να εξηγούνται στα παιδιά σε γλώσσα την οποία δύνανται να κατανοήσουν. Αυτό αφορά ιδίως τις αποφάσεις εκείνες που είναι αντίθετες με τις απόψεις και τη γνώμη που εξέφρασε το παιδί.

4. Αποφυγή αδικαιολόγητης καθυστέρησης

50. Σε όλες τις διαδικασίες που αφορούν παιδιά, θα πρέπει να εφαρμόζεται η αρχή του επείγοντος έτσι ώστε να δίδεται ταχεία απάντηση και να προστατεύεται το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού, με πλήρη σεβασμό παράλληλα στο κράτος δικαίου.

51. Σε υποθέσεις οικογενειακού δικαίου (π.χ. γονική σχέση, επιμέλεια, απαγωγή από γονέα), τα δικαστήρια θα πρέπει να επιδεικνύουν ιδιαίτερη ευσυνειδησία ώστε να αποτρέπονται τυχόν επιζήμιες επιπτώσεις στις οικογενειακές σχέσεις.

52. Οι δικαστικές αρχές θα πρέπει να εξετάζουν, κατά περίπτωση, το ενδεχόμενο έκδοσης προσωρινών ή προκαταρκτικών αποφάσεων οι οποίες θα παρακολουθούνται για ορισμένο χρονικό διάστημα με σκοπό τη μεταγενέστερη επανεξέτασή τους.

53. Σύμφωνα με τη νομοθεσία, οι δικαστικές αρχές θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν άμεσα εκτελεστές αποφάσεις εφόσον αυτό εξυπηρετεί το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.

5. Οργάνωση των διαδικασιών, περιβάλλον και γλώσσα φιλικά προς τα παιδιά

54. Σε όλες τις διαδικασίες, η μεταχείριση των παιδιών θα πρέπει να γίνεται πάντοτε ανάλογα με την ηλικία τους, τις ιδιαίτερες ανάγκες τους, την ωριμότητα και το επίπεδο κατανόησης που διαθέτουν, λαμβάνοντας επίσης υπόψη τις δυσκολίες επικοινωνίας που ενδεχομένως έχουν. Οι υποθέσεις στις οποίες εμπλέκονται παιδιά θα πρέπει να εκδικάζονται σε περιβάλλοντα φιλικά προς τα παιδιά που δεν τους προκαλούν φόβο.

55. Πριν από την έναρξη της διαδικασίας, τα παιδιά θα πρέπει να εξοικειώνονται με τη δικαστική ή άλλη αίθουσα, καθώς και με την ιδιότητα και την ταυτότητα των συμμετεχόντων δικαστικών υπαλλήλων.

56. Θα πρέπει να χρησιμοποιείται γλώσσα κατάλληλη για την ηλικία και το επίπεδο κατανόησης του παιδιού.

57. Σε περίπτωση ακρόασης ή κατάθεσης των παιδιών στο πλαίσιο δικαστικών και εξωδικαστικών διαδικασιών ή άλλων παρεμβατικών δράσεων, οι δικαστές και οι λοιποί επαγγελματίες θα πρέπει να συμπεριφέρονται προς αυτά με σεβασμό και ευαισθησία.

58. Θα πρέπει να επιτρέπεται στα παιδιά να συνοδεύονται από τους γονείς τους ή, κατά περίπτωση, από ενήλικα της επιλογής τους, με εξαίρεση τις περιπτώσεις στις οποίες λαμβάνεται αιτιολογημένη αντίθετη απόφαση για το συγκεκριμένο άτομο.

59. Για τις καταθέσεις των παιδιών θα πρέπει να χρησιμοποιούνται διάφορες μέθοδοι, όπως βιντεοσκοπήσεις, ηχογραφήσεις ή ακροαματικές διαδικασίες προ της δίκης κεκλεισμένων των θυρών, οι οποίες θα πρέπει να θεωρούνται ως αποδεκτά αποδεικτικά στοιχεία.

60. Τα παιδιά θα πρέπει να προστατεύονται, στο μέτρο του δυνατού, από εικόνες ή πληροφορίες που θα μπορούσαν να είναι επιζήμιες για την ευημερία τους. Σε περίπτωση που καλείται να λάβει απόφαση περί κοινοποίησης πιθανώς επιζήμιων εικόνων ή πληροφοριών για το παιδί, ο δικαστής θα πρέπει να συμβουλευτεί άλλους επαγγελματίες, όπως ψυχολόγους και κοινωνικούς λειτουργούς.

61. Οι συνεδριάσεις του δικαστηρίου στις οποίες συμμετέχουν παιδιά θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένες στον ρυθμό και στην ικανότητα προσοχής τους: θα πρέπει να προβλέπονται τακτικά διαλείμματα και οι συνεδριάσεις του δικαστηρίου δεν θα πρέπει να έχουν υπερβολικά μεγάλη διάρκεια. Για να μπορέσουν τα παιδιά να συμμετάσχουν αξιοποιώντας το σύνολο των γνωστικών ικανοτήτων τους και να προστατευθεί η συναισθηματική τους σταθερότητα, θα πρέπει να λαμβάνεται μέριμνα για την ελάχιστη δυνατή διατάραξη και απόσπαση της προσοχής τους κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων του δικαστηρίου.

62. Στο μέτρο που αυτό είναι κατάλληλο και εφικτό, οι αίθουσες ακρόασης και αναμονής θα πρέπει να είναι κατάλληλα διαμορφωμένες και φιλικές προς τα παιδιά.

63. Στο μέτρο του δυνατού, θα πρέπει να θεσπιστούν ειδικά δικαστήρια (ή τμήματα δικαστηρίων), διαδικασίες και θεσμοί για παιδιά που βρίσκονται σε σύγκρουση με τον νόμο. Στα προαναφερθέντα είναι δυνατόν να περιλαμβάνεται ακόμη και η σύσταση εξειδικευμένων μονάδων στους κόλπους της αστυνομίας, του δικαστικού συστήματος και της εισαγγελίας.

6. Κατάθεση/υποβολή αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους του παιδιού

64. Η διαδικασία της ακρόασης και της κατάθεσης του παιδιού θα πρέπει να διεξάγεται, στο μέτρο του δυνατού, από κατηρτισμένους επαγγελματίες. Θα πρέπει να καταβάλλεται κάθε δυνατή προσπάθεια ώστε τα παιδιά να καταθέτουν σε όσο το δυνατόν ευνοϊκότερο περιβάλλον και υπό τις καλύτερες δυνατές συνθήκες, αναλόγως πάντοτε της ηλικίας τους, της ωριμότητας και του επιπέδου κατανόησής τους, λαμβάνοντας υπόψη και τις δυσκολίες επικοινωνίας που ενδεχομένως έχουν.

65. Θα πρέπει να ενθαρρύνεται η οπτικοακουστική καταγραφή των καταθέσεων παιδιών-θυμάτων ή μαρτύρων, μεριμνώντας ταυτόχρονα για τον σεβασμό του δικαιώματος των λοιπών ενδιαφερομένων να αμφισβητήσουν το περιεχόμενο των εν λόγω δηλώσεων.

66. Σε περίπτωση που απαιτούνται περισσότερες από μία καταθέσεις, θα πρέπει να λαμβάνονται από το ίδιο άτομο, ώστε να διασφαλίζεται η συνοχή της προσέγγισης με γνώμονα πάντοτε το υπέρτατο συμφέρον του παιδιού.

67. Ο αριθμός των καταθέσεων θα πρέπει να είναι όσο το δυνατόν μικρότερος και η διάρκειά τους θα πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στην ηλικία και την ικανότητα προσοχής του παιδιού.

68. Θα πρέπει να αποφεύγεται, στο μέτρο του δυνατού, η άμεση επαφή, η αντιπαράσταση ή η επικοινωνία ανάμεσα στο παιδί-θύμα ή μάρτυρα και στους φερόμενους ως θύτες, εκτός και αν έχει υποβληθεί αντίθετο αίτημα εκ μέρους του παιδιού-θύματος.

69. Στις ποινικές υποθέσεις, τα παιδιά θα πρέπει να έχουν τη δυνατότητα να καταθέτουν χωρίς να είναι παρών ο φερόμενος ως θύτης.

70. Η εφαρμογή λιγότερο αυστηρών κανόνων σε θέματα κατάθεσης (όπως π.χ. απαλλαγή από την υποχρέωση ένορκης κατάθεσης ή λοιπών συναφών δηλώσεων), ή άλλων δικονομικών μέτρων φιλικών προς τα παιδιά, δεν θα πρέπει αυτή καθαυτή να μειώνει την αξία της κατάθεσης του παιδιού.

71. Θα πρέπει να σχεδιάζονται και να εφαρμόζονται πρωτόκολλα ακρόασης/κατάθεσης τα οποία θα λαμβάνουν υπόψη τα διάφορα στάδια ανάπτυξης του παιδιού, έτσι ώστε να ενισχύεται η εγκυρότητα της κατάθεσης του παιδιού. Στο πλαίσιο των πρωτοκόλλων αυτών, θα πρέπει να αποφεύγονται οι καθοδηγητικές ερωτήσεις, γεγονός που θα συμβάλλει στην ενίσχυση της αξιοπιστίας τους.

72. Με γνώμονα το υπέρτατο συμφέρον και την ευημερία του παιδιού, ο δικαστής θα πρέπει παρέχει στο παιδί τη δυνατότητα να μην καταθέτει.

73. Η κατάθεση και η υποβολή αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους του παιδιού δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να θεωρούνται μη παραδεκτές ή μη αξιόπιστες απλώς και μόνο λόγω της ηλικίας του.

74. Θα πρέπει να εξετάζεται το ενδεχόμενο κατάθεσης του παιδιού-θύματος ή μάρτυρα σε ειδικά διαμορφωμένους χώρους φιλικούς προς το παιδί.

Ε. Φιλική προς τα παιδιά δικαιοσύνη μετά τη δικαστική διαδικασία

75. Ο δικηγόρος, ο επίτροπος ad litem ή ο νόμιμος αντιπρόσωπος του παιδιού θα πρέπει να κοινοποιούν και να εξηγούν στο παιδί την εκδοθείσα δικαστική απόφαση σε γλώσσα προσαρμοσμένη στο επίπεδο κατανόησής του και να το ενημερώνουν επιπλέον για όλα τα πιθανά μέτρα που μπορούν ενδεχομένως να ληφθούν, όπως άσκηση έφεσης ή προσφυγή σε ανεξάρτητους μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών.

76. Οι εθνικές αρχές θα πρέπει να λαμβάνουν αμελλητί όλα τα αναγκαία μέτρα για να διευκολύνουν την εκτέλεση των δικαστικών αποφάσεων που αφορούν άμεσα ή έμμεσα παιδιά.

77. Σε περίπτωση μη εκτέλεσης της απόφασης, τα παιδιά θα πρέπει να ενημερώνονται, ενδεχομένως μέσω του δικηγόρου, του επιτρόπου ad litem ή του νόμιμου αντιπροσώπου τους, για τα μέσα που έχουν στη διάθεσή τους σε δικαστικό ή εξωδικαστικό επίπεδο.

78. Η αναγκαστική εκτέλεση δικαστικών αποφάσεων θα πρέπει να αποτελεί έσχατο μέτρο σε υποθέσεις οικογενειακού δικαίου που αφορούν παιδιά.

79. Μετά την έκδοση απόφασης σε διαδικασίες με έντονο συγκρουσιακό χαρακτήρα, θα πρέπει να παρέχεται στα παιδιά και στις οικογένειές τους καθοδήγηση και στήριξη από εξειδικευμένες υπηρεσίες, κατά προτίμηση δωρεάν.

80. Θα πρέπει να παρέχονται εξειδικευμένη υγειονομική περίθαλψη, καθώς και προσήκοντα προγράμματα ή μέτρα κοινωνικού και θεραπευτικού χαρακτήρα σε θύματα εγκατάλειψης, βίας, κακοποίησης ή άλλων αξιόποινων πράξεων, κατά προτίμηση δωρεάν. Τα παιδιά και τα άτομα που είναι υπεύθυνα για τη φροντίδα τους θα πρέπει να ενημερώνονται αμέσως και δεόντως για την ύπαρξη των συναφών υπηρεσιών.

81. Οι δικηγόροι, οι επίτροποι ad litem ή οι νόμιμοι αντιπρόσωποι των παιδιών-θυμάτων θα πρέπει να είναι εξουσιοδοτημένοι να λαμβάνουν όλα τα αναγκαία μέτρα για να διεκδικούν αποζημίωση κατά τη διάρκεια ή μετά το πέρας της συναφούς ποινικής διαδικασίας. Εφόσον κρίνεται σκόπιμο, το κόστος μπορεί να καλύπτεται από το κράτος και να ανακτάται ακολούθως από τον θύτη.

82. Τα μέτρα και οι κυρώσεις που αφορούν παιδιά τα οποία βρίσκονται σε σύγκρουση με τον νόμο θα πρέπει να αποτελούν πάντοτε εποικοδομητικές και εξατομικευμένες αντιδράσεις στις διαπραχθείσες αξιόποινες πράξεις, έχοντας υπόψη την αρχή της αναλογικότητας, την ηλικία του παιδιού, τη σωματική και διανοητική του ευημερία και ανάπτυξη, καθώς και τις περιστάσεις της υπόθεσης. Θα πρέπει να διασφαλίζονται τα δικαιώματα στην εκπαίδευση, την επαγγελματική κατάρτιση, την απασχόληση, την αποκατάσταση και την επανένταξη.

83. Με γνώμονα τη διευκόλυνση της επανένταξης στην κοινωνία, και σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία, δεν πρέπει να επιτρέπεται η κοινοποίηση των ποινικών μητρώων των παιδιών εκτός του δικαστικού συστήματος κατά την ενηλικίωσή τους. Εξαιρέσεις από τον προαναφερθέντα κανόνα είναι δυνατό να επιτρέπονται σε περιπτώσεις σοβαρών αξιόποινων πράξεων, μεταξύ άλλων, για λόγους δημόσιας ασφάλειας ή σε περίπτωση πρόσληψης ατόμων σε θέσεις εργασίας που έχουν άμεση σχέση με παιδιά.

V. Προώθηση λοιπών φιλικών προς τα παιδιά δράσεων

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται:

α. να προωθούν την έρευνα σε όλες τις πτυχές της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης, και κυρίως στον τομέα των φιλικών προς τα παιδιά τεχνικών λήψης κατάθεσης, της διάδοσης πληροφοριών και της κατάρτισης στις εν λόγω τεχνικές·

β. να ανταλλάσσουν πρακτικές και να προωθούν τη συνεργασία στον τομέα της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης σε διεθνές επίπεδο·

γ. να προωθούν τη δημοσίευση και την ευρύτερη δυνατή διάδοση συναφών νομικών πράξεων σε φιλικές προς τα παιδιά εκδόσεις·

δ. να ιδρύουν, ή να διατηρούν και να ενισχύουν, κατά περίπτωση, γραφεία πληροφόρησης για τα δικαιώματα των παιδιών, σε συνεργασία ενδεχομένως με δικηγορικούς συλλόγους, υπηρεσίες πρόνοιας, Συνηγόρους του Παιδιού, μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), κ.λπ.·

ε. να διευκολύνουν την πρόσβαση των παιδιών στη δικαιοσύνη και στους μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών, καθώς και να αναγνωρίζουν και να διευκολύνουν περαιτέρω τον ρόλο των ΜΚΟ και λοιπών ανεξάρτητων φορέων ή οργανισμών, όπως οι Συνήγοροι του Παιδιού, με γνώμονα τη στήριξη της ουσιαστικής πρόσβασης των παιδιών στη δικαιοσύνη και στους ανεξάρτητους μηχανισμούς υποβολής καταγγελιών, τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο·

στ. να εξετάσουν το ενδεχόμενο θέσπισης συστήματος δικαστών και δικηγόρων ειδικευμένων στα παιδιά και της περαιτέρω ανάπτυξης δικαστηρίων όπου θα μπορούν να λαμβάνουν τόσο νομικά όσο και κοινωνικά μέτρα υπέρ των παιδιών και των οικογενειών τους·

ζ. να προάγουν και να διευκολύνουν την προσφυγή εκ μέρους των παιδιών και των ατόμων που ενεργούν εξ ονόματός τους στους διεθνείς και ευρωπαϊκούς μηχανισμούς προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου και του παιδιού για την απονομή δικαιοσύνης και την προστασία των δικαιωμάτων όταν δεν υπάρχουν ή έχουν εξαντληθεί τα εθνικά μέσα προσφυγής·

η. να μεριμνήσουν για την ενσωμάτωση των δικαιωμάτων του ανθρώπου, συμπεριλαμβανομένων των δικαιωμάτων του παιδιού, ως υποχρεωτικού μαθήματος

στα προγράμματα σπουδών τόσο των σχολείων όσο και διαφόρων κλάδων επαγγελματιών οι οποίοι έρχονται κατά την εργασία τους σε επαφή με παιδιά·

θ. να αναπτύσσουν και να στηρίζουν συστήματα που αποσκοπούν στην ενίσχυση της ευαισθητοποίησης των γονέων όσον αφορά τα δικαιώματα των παιδιών·

ι. να ιδρύουν φιλικά προς τα παιδιά, διυπηρεσιακά και διεπιστημονικά κέντρα για παιδιά-θύματα και μάρτυρες, όπου τα τελευταία θα μπορούν να καταθέτουν και να υποβάλλονται σε ιατρικές εξετάσεις με σκοπό τη συλλογή αποδεικτικών στοιχείων, να υποβάλλονται σε ολοκληρωμένη αξιολόγηση και να λαμβάνουν από εξειδικευμένους επαγγελματίες όλες τις αναγκαίες θεραπευτικές υπηρεσίες·

ια. να ιδρύουν δωρεάν εξειδικευμένες και προσβάσιμες υπηρεσίες στήριξης και πληροφόρησης, όπως επιγραμμική διαβούλευση, τηλεφωνικές γραμμές βοήθειας και τοπικές κοινοτικές υπηρεσίες·

ιβ. να μεριμνούν ώστε όλοι οι επαγγελματίες που έρχονται κατά την εργασία τους σε επαφή με παιδιά στους κόλπους του δικαστικού συστήματος να λαμβάνουν προσήκουσα στήριξη και κατάρτιση, καθώς και πρακτική καθοδήγηση προκειμένου να διασφαλίζουν και να εφαρμόζουν με προσήκοντα τρόπο τα δικαιώματα των παιδιών, ιδίως κατά την αξιολόγηση του υπέρτατου συμφέροντος των παιδιών σε όλες τις κατηγορίες διαδικασιών που τα αφορούν.

VI. Παρακολούθηση και αξιολόγηση

Τα κράτη μέλη ενθαρρύνονται επίσης:

α. να επανεξετάσουν την εθνική νομοθεσία, τις πολιτικές και πρακτικές τους προκειμένου να προβαίνουν στις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις για την εφαρμογή των κατευθυντήριων αυτών γραμμών·

β. να επικυρώσουν άμεσα, εάν δεν το έχουν ήδη πράξει, τις συναφείς συμβάσεις του Συμβουλίου της Ευρώπης που άπτονται των δικαιωμάτων των παιδιών·

γ. να επανεξετάζουν και να αξιολογούν ανά τακτά χρονικά διαστήματα τις χρησιμοποιούμενες μεθόδους εργασίας στο πλαίσιο της φιλικής προς τα παιδιά δικαιοσύνης·

δ. να διατηρήσουν ή να θεσπίσουν ένα πλαίσιο που θα περιλαμβάνει, αναλόγως των περιστάσεων, έναν ή περισσότερους ανεξάρτητους μηχανισμούς για την προαγωγή και την παρακολούθηση της εφαρμογής των κατευθυντήριων αυτών γραμμών, σύμφωνα πάντοτε με τα δικαστικά και διοικητικά συστήματά τους·

ε. να μεριμνούν για την πλήρη συμμετοχή της κοινωνίας των πολιτών στη διαδικασία παρακολούθησης, και συγκεκριμένα των οργανισμών, των θεσμών και των φορέων που δραστηριοποιούνται στον τομέα της προαγωγής και της προστασίας των δικαιωμάτων του παιδιού.